

Atıfta Bulunmak İçin / Cite This Paper: Çepni, O. ve Kılcan, B. (2019). “Veliler Açısından Sosyal Bilgiler Ne İfade Ediyor?”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (4): 3247-3265.

Geliş Tarihi / Received Date: 6 Şubat 2019

Kabul Tarihi / Accepted Date: 12 Nisan 2019

Araştırma Makalesi

VELİLER AÇISINDAN SOSYAL BİLGİLER DERSİ NE İFADE EDİYOR?¹

Doç. Dr. Osman ÇEPNİ

Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

ocepni@karabuk.edu.tr

ORCID: 0000-0003-3978-8889

Doç. Dr. Bahadır KILCAN

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

bahadir@gazi.edu.tr

ORCID: 0000-0003-0646-1804

Öz

Bu araştırmada, ortaokul sosyal bilgiler dersinin öğrenci velileri tarafından ne anlam ifade ettiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Ankara ili merkez ilçesinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören öğrenci velilerinden oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunun seçiminde amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Araştırma nitel yöntemde durum çalışması şeklinde kurgulanmıştır. Araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından uzman görüşlerine de başvurularak hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Uygulama sonrasında katılımcılardan elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, ortaokul sosyal bilgiler dersinin öğrenci velileri açısından ne anlam ifade ettiğii ile ilgili bulgular hakkında değerlendirme yapılmıştır. Araştırma verilerinden hareketle yapılan içerik analizinde bulgular üç temel boyut altında toplanmıştır. Bunlardan birincisi “Düşüncede Sosyal Bilgiler”, ikincisi, “Öğrenci Açısından Sosyal Bilgiler” ve “Diğer Derslerin Yanında Sosyal Bilgiler”dir. Bununla birlikte veliler sosyal bilgiler dersini, sosyalleşmeyi sağlamadaki katkısı, bilgi beceri kazandırması, duyarlı bireyler yetiştirilmesine aracı olması anlamında önemli görürlerken dersin çevreye ait bilgilerin kazanılmasında ve milli bilinç oluşturmada da etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler dersi, Veli görüşleri, Nitel araştırma

WHAT DOES SOCIAL STUDIES LESSON MEAN TO PARENTS?

Abstract

This study tried to clarify what secondary school social studies lesson meant to the parents. The participants of the study included parents whose children were studying in secondary schools located in the city center of Ankara province in 2016-2017 academic year and spring term. This study used convenience sampling under purposeful sampling methods to choose the participants. This qualitative study was designed as a case study. The data of the study were collected through a semi-structured interview form developed by the researchers depending on the expert opinions. The data of the study were analysed through content analysis. The results of the content analysis showed that the results were gathered under three fundamental dimensions. These were (1) social studies in idea, (2) social studies in terms of student and (3) social studies together with other courses. In addition to this parents stated that social studies course is important in that it contributes to socialization of people to make students acquire skills, and to help train sensitive people, and they also stated that the course is useful for obtaining the knowledge related to the environment

Key Words: Social studies lesson, Parent opinions, Qualitative research

¹ Bu çalışma, 11-14 Mayıs 2017 tarihinde Antalya’da gerçekleştirilen I. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Yaşadığımız dönemde bilim ve teknolojiye meydana gelen hızlı değişimler ve gelişmeler insan hayatını çeşitli açılardan etkilemekte, bunun sonucunda da toplum hayatındaki sosyal kurumların yapı ve fonksiyonları değişime uğramaktadır. Toplumda yaşanan bu değişimlere ve gelişimlere uyum sağlama çabası yenilikleri takip etme olanağı sağlayan ve gelişmelere açık bir eğitim sisteminin oluşturulmasını kaçınılmaz kılmaktadır (Uçar ve İpek, 2006: 35).

Gelişmelere açık bir eğitim sistemi için gerekli olan en önemli ögeler arasında yer alan eğitim programları, toplumların istediği nitelikteki bireyleri yetiştirmek için kendilerini geliştirmek zorundadırlar (Çakmak, 2013: 73). Bu zorunluluk eğitim programlarının zaman zaman ya tamamen değişimlerine ya da küçük revizyonlarına imkân tanımaktadır.

Yenilik kazanan eğitim programlarının amacı öğrencilere yaşantılar kazandırmaktır. Eğitim programları aracılığıyla öğrencilere kazandırılacak olan yaşantıların etkin ve verimli olabilmesi ancak programların amacına hizmet edebilecek şekilde hazırlanmalarına bağlıdır. Bir eğitim programının amacına hizmet edip başarılı olabilmesi için, tüm öğrencilerin programda amaçlanan hedeflere büyük oranda ulaşabiliyor olmasıyla açıklanabilir. Ancak bu her zaman gerçekleşmeyebilir. Bu nedenle, programın uygulanmasının sonucunda, yetersiz kalan ya da ters işleyen öğelerin olup olmadığı, eğer varsa aksaklıkların programın hangi öğelerinden kaynaklandığının belirlenmesi ve bu bağlamda gerekli düzeltmelerin yapılması yani programın değerlendirilmesi gerekir (Kabapınar ve Karakurt, 2016: 1898).

Bu bağlamda iki binli yılların başlarında uzun değerlendirmeler sonucunda, ilk başta 2004/2005 eğitim öğretim döneminde uygulamaya başlayan eğitim programlarında; yeni öğrenme anlayışı merkezinde ders programlarından ölçme ve değerlendirme süreçlerine dek tüm eğitim basamaklarını düzenlemiş; pek çok eğitim/öğretim tanımının anlam, içerik ve uygulamasının yeniden betimlenmesinin yolu açılmıştır (Hersan ve Kabapınar, 2008: 153).

Aradan geçen yaklaşık on üç yıllık süreçte daha önce köklü değişiklikler yapılmış olan programlarda birtakım değişiklikler yapılarak tekrardan uygulanmaya başlanmıştır. Bu değişikliklerden nasibini alan sosyal bilgiler; ele aldığı konular itibariyle her zaman daha yenisini, güncelini arayan programlardan biri olmuştur.

Yapılandırmacılığı temele alan program çerçevesinde değişen sosyal bilgiler programının vizyonunda öğrenci etkinlik merkezli bir anlayışın olduğu açıklanmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005a). Daha sonra revize edilen sosyal bilgiler programında ise (2017) değişikliğe uğramanın sebebi olarak; Öğretim programları bireysel, toplumsal, ekonomik ve bilimsel alanlarda yaşanmakta olan değişim ve gelişime bağlı olarak belirli

aralıklarla güncellenmektedir. Geçen süre zarfında program uygulamaları ve sonuçları ile bu uygulamalara yönelik yapılan araştırmalar sosyal bilgiler dersi öğretim programında güncelleme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır” (MEB, 2017) denerek programda uygulandığı süreç zarfında değerlendirmeler yapıldığına ve bunun sonucunda güncellemelere ihtiyaç duyulduğuna değinilmiştir.

Güncellenen her öğretim programının başarıya ulaşması hedeflenmekte, bu amaçla oluşturulduğu bilinmektedir. Hedeflenen bu başarıda şüphesiz okul ve öğretmenlerin yanında öğrenci velilerinin de payı büyüktür. Okulların en fazla etkilediği ve etkilendiği toplumsal çevre unsuru olarak karşımıza çıkan veliler (Arpacı, 2014: 160), çocuklarının her bakımdan daha sağlıklı yetişebilmeleri için okul yönetimi ve öğretmenler ile her zaman etkileşimde bulunmalıdırlar. Çünkü çocukları herkesten daha iyi tanıyan anne-babalardır. Dolayısıyla anne babaların, çocukların ilgi ve ihtiyaçlar ile sosyal ve kişisel özelliklerini yakından takip ederek öğretmenler ve okul yönetimi ile iletişim içinde olmaları gerekir (Genç, 2005: 29). Bu da oluşabilecek problemlerin giderilmesinde okul-aile işbirliğinin önemini göstermektedir.

Okul-aile işbirliği bir öğrencinin okuldaki başarısından tutun da insanlığın kabul ettiği değerlerin kazandırılmasına kadar her alanda fayda sağlamaktadır (Beldağ, Özdemir ve Nalçacı, 2017: 318). Buradaki sözü edilen okul-aile işbirliğinin temel amacı, velilerin katılım ve desteği ile öğrenci ve okul başarısını yüksek kılmaktır. Burada okul üzerine düşen görev ve sorumluluklarını kendisini oluşturan öğelerin çalışma sürecine tam ve birbirleriyle uyumlu olarak katılmaları ile gerçekleştirebilmektedir. Bu süreci sadece okuldan ibaret saymak, ailelerin bu süreçteki payları görmezden gelmek, hata olur. Çünkü öğrenciler zamanlarını büyük bir çoğunluğunu evde aileleri ile geçirmektedirler. Bu bağlamda daha çok beraber olunan kimseler olarak görülebilecek ailelerin, okullarda yapılan eğitim sürecinin başarıya ulaşmasındaki ilgi ve desteğine ihtiyaç duyulduğu yadsınamaz (Kay ve Halat, 2009: 135; Argon ve Kıyıcı, 2012: 81). Çünkü aile ilk eğitimin verildiği yerdir ve çocuğu en iyi bilen eğitimcilerin bulunduğu kurum olarak görülmektedir (Hatipoğlu ve Kavas, 2016: 1021; Toprakçı ve Gülmez, 2018: 254).

Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı 2005 yılında ilk ve orta öğretim kurumlarına gönderdiği bir genelge ile öğrenci, veli, okul sözleşmesi uygulaması başlatmıştır. Okullara gönderilen genelgede, sözleşmenin amacını; “bireyin kendini gerçekleştirmesi, okulda demokrasi kültürünün yerleştirilmesi, okulun tüm imkânları ile çevreye açılması, veli ve öğrencinin beklentilerinin sisteme dâhil edilmesi, hizmet üretenler ile alanlar arasındaki ilişkilerin belirlenmesi için sistematik bir düzenlemeye gerek duyulmaktadır” şeklinde tanımlanmıştır. Aynı metinde Öğrenci-Veli-Okul Sözleşmesinin amacı; öğrenci ve velinin

okulun işleyişine etkin katılımlarını sağlamak; velileri, öğrencilerin neyi nasıl öğrenecekleri konusunda bilgilendirerek çocuklarının okul dışındaki zamanlarını en etkili şekilde değerlendirmelerine yardımcı olmalarını sağlamak; öğrencileri ve velileri okul kuralları ve genel eğitim politikaları konusunda bilgilendirmek; okulun hizmet ve imkânları konusunda tarafları bilgilendirerek faydalanma imkânlarını artırmak; okul içinde ve dışında fiziksel ve psikolojik şiddete karşı iş birliği yapmak; taraflar arasındaki iletişim kanallarını açık tutmak; tarafların birbirlerinden beklentilerini sağlam bir zemine oturtmak; tarafların bireysel potansiyellerini üst düzeye çıkarabilecekleri şartları oluşturmak; öğrencilerin ve velilerin okulun performans değerlendirilmesi sürecine etkin katılımını sağlamak gibi konularında bir rehber ortaya koymak olarak belirtilmiştir (MEB, 2005b).

Millî Eğitim Bakanlığı bu sözleşmeyle okula, aileye ve öğrencilere çeşitli hak ve sorumluluklar yüklemiştir. Sözleşmede bu hak ve sorumluluklar listelenmiş ve okula yeni kayıt olan her öğrenci ve velisine bu sözleşmeyi onaylama zorunluluğu getirmiştir. Bununla beraber asıl amaç, velilerin yönetime ve eğitim etkinliklerine katılımı sağlamak, veliyi diğer bir deyişle aileyi okula yakınlaştırmak ve sorumluluk almasına çalışmaktır (Ereş, 2010: 9).

Bütün bu çalışmalar bireylerin hem topluma faydalı olmaları hem de kendilerini gerçekleştirip her bakımdan sağlıklı fertler olarak yetişmelerini sağlamak için yapılmaktadır. Şüphesiz bunun için yukarıda da değinildiği gibi öğretim programları ve onlardan oluşan dersler birer araç olarak okullarda okutulmaktadır. Dersler gerek öğrencilerin girdikleri sınavlardan (Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı [OKS]; Seviye Belirleme Sınavı [SBS]; Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sistemi [TEOG] vs.) gerekse öğrenci velilerinin derslere karşı tutumlarından etkilenmektedir. Derslere karşı kendi tutumunu, velisi olduğu öğrenciye yansıtan ve başarılı da olan veliler, öğrencilerin yanlış yönleneşine ve o derse karşı olumsuz tutum içine girmesine de sebep olmaktadır. Bundan dolayı sosyal bilgiler dersi ilgili yapılan akademik çalışmaların (Kılıç ve Bektaş, 2008; Aktepe, Tahiroğlu ve Sargın, 2014; Doğan ve Uğurlu, 2017) genelinin; dersin öğrenciler, öğretmen adayları, öğretmenler gibi katılımcı grupları tarafından nasıl değerlendirildiğine yönelik olmasına karşın; velilerin sosyal bilgiler dersi hakkındaki düşüncelerini tespit etmek amacıyla yapılan herhangi bir araştırmaya rastlanamaması bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda velilerin sosyal bilgiler dersine yönelik görüşlerini, varsa derse karşı olumsuz tutum içinde olma nedenlerini ortaya koymak bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırma sonuçları daha sonraki yıllarda oluşturulacak olan sosyal bilgiler öğretim programlarının ortaya konmasında ve sosyal bilgiler dersinin öğreticisi olan

öğretmenlere ipucu sağlayacak olması bakımından önemlidir. Araştırmanın amacına uygun olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler dersi ile ilgili neler düşünüyorsunuz?
2. Sosyal bilgiler dersinin çocuğunuzun gelişimine (akademik hayat ve günlük yaşam) bir katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?
3. Okulda yer alan diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersini nasıl görüyorsunuz?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Ortaokulda bulunan sosyal bilgiler dersinin öğrenci velileri tarafından ne anlam ifade ettiğinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışma nitel araştırma paradigmasında ve durum çalışması deseninde tasarlanmıştır. Nitel araştırmalarda durum çalışması için; ‘nasıl’ ve ‘niçin’ sorularını temel alan, araştırmacı/araştırmacıların kontrol altına alamadığı bir olgu ya da olayı derinlemesine incelemesine imkân tanıyan bir araştırma deseni ifadesi kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 277). Mevcut çalışmada katılımcı grubunu oluşturan velilerin görüşlerine göre, ortaokullardaki mihver derslerden olan sosyal bilgiler dersinin ne anlam ifade ettiğinin ortaya çıkarılması, derse ilişkin varsa yanlış algılamaların kendi özel koşulları ve bağlamı içerisinde derinlemesine araştırılmasının amaçlanması, bu çalışmada nitel araştırma yöntemine uygun durum çalışması deseninin kullanılmasının gerekçesini oluşturmaktadır.

2.2. Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubu, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Ankara ili merkez ilçelerinin birinde bulunan ortaokullardan seçilen 19 (15 kadın, 4 Erkek)² öğrenci velisi oluşturmaktadır. Katılımcıların seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan uygun/kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneklemin uygun/kolay ulaşılabilirliği katılımcı grubundaki velilerin sahip oldukları öğrencilerin öğrenim gördükleri ortaokulların idarecilerinin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin araştırmacılar tarafından tanınıyor olmasıyla açıklanabilir. Bu bağlamda araştırmanın uygulanabilmesi için katılımcı grubundaki velilerle araştırmanın amacı, görüşme saati ve yeri gibi konulardaki iletişim için okul müdürlerinin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin desteği alınmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerinin toplanması amacıyla sosyal bilgiler alan yazınında bulunan dersin konusunun, felsefesinin, tarihsel gelişiminin seyrine ilişkin sorunlara, değerlendirmelere ve çözüm önerilerine ait yapılmış çalışmalar taranmış ve bu çalışmalardan

² Katılımcı grubundaki velilerin çoğunun kadın olması, erkek velilerin mesai saatlerinden kaynaklanmaktadır.

yola çıkararak velilere sorulmak amacıyla birtakım sorular oluşturulmuştur. Bu sorular sosyal bilgiler alan uzmanlarına (sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler alanında doktora derecesine sahip öğretim üyeleri) ve bir ölçme değerlendirme uzmanına da gösterilerek, onlardan gelen dönütler çerçevesinde araştırma sorularının genel çerçevesi oluşturulmuştur. Hazırlanan sorular yarı yapılandırılmış görüşme formuna dönüştürülerek, uygulama için hazır hale getirilmiştir. Ayrıca nitel araştırma alan yazınında, katılımcılarla görüşme soruları hazırlanırken sonda sorulara yer verilmesinin gerektiği bu soruların katılımcılar tarafından asıl soruların daha iyi anlaşılmasına imkân tanıdığı, görüşmenin daha derinlemesine veri toplamaya uygun hale getirilmesi için gerekli olduğuna yönelik görüşler mevcuttur (Glesne, 2012: 148). Bu sebeple araştırma sorularının katılımcılar tarafından daha net bir şekilde anlaşılmasını sağlamak amacıyla görüşme sorularına sonda sorular ilave edilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması aşamasında öncelikle araştırmacıların daha önceden iletişim halinde olduğu okul müdürleri ve sosyal bilgiler öğretmenleri, araştırmanın katılımcıları ile telefonla iletişime geçmişlerdir. Bu aşamada, okul müdürleri ve sosyal bilgiler öğretmenleri araştırmanın amacı hakkında velilere kısa bilgi sunarak, onların müsait oldukları bir zamanda okula gelmelerini ve araştırmacıların kendileriyle bir çalışma yapacaklarını iletmiş, veli dönütlerine göre de belirlenen günler ve saatler katılımcı görüşme günü ve saati şeklinde araştırmacılar tarafından not edilmiştir. Katılımcıların belirttikleri günde ve saatte araştırmacılar (1. araştırmacı) belirlenen okulda hazır bulunmuşlar ve araştırma için gelen katılımcılar ile müdür odasında ya da öğretmenler odasında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere başlamadan önce katılımcılara, okul müdürleri ve sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından daha önceden kısa bir şekilde sunulan araştırmanın amacı detaylı bir şekilde anlatılmış, yapılan görüşmenin kendi iradelerinde gerçekleşeceği, istedikleri zaman görüşmeyi sonlandırabilecekleri ve izin vermeleri durumunda veri kaybını önlemek amacıyla ses kaydının alınmak istediği bildirilmiştir. Bazı katılımcılar ses kaydının ileride bir sorun teşkil etmeyecekse alınabileceğini belirtmişler ve bunun üzerine araştırmacılar, elde edilen verilerin araştırmacılar haricinde kimse ile paylaşılmayacağını, verilerin çözümlenmesinde katılımcılara ait tanımlayıcı bilgilerin hiçbir suretle kimseyle paylaşılmayacağını ve araştırmanın bulgularının sunumunda kodlamaların kullanılacağını belirtmişlerdir. Sonrasında görüşmelere başlanmış ve yapılan görüşmeler 25-30 dakika aralığında sürmüştür. Katılımcıların yukarıda belirtildiği şekilde araştırmanın amacı, konusu hakkında bilgilendirilmeleri, çalışmaya katılıp katılmama konusunda özgür olmaları, izinleri dâhilinde yapılan görüşmelerin ses kaydına alınması, araştırma bulgularının oluşturulması sırasında

katılımcıları tanımlayıcı bilgilerin gizlenmesi gibi durumlar aslında nitel araştırmalarda uyulması gereken etik ilkelere (Creswell, 2013, s.56-60). Araştırmanın bu ilkelere uyumlu halde olması onun nitel araştırmanın doğasına ne kadar uygun ve özenli yapıldığının göstergesidir.

2.5. Verilerin Analizi

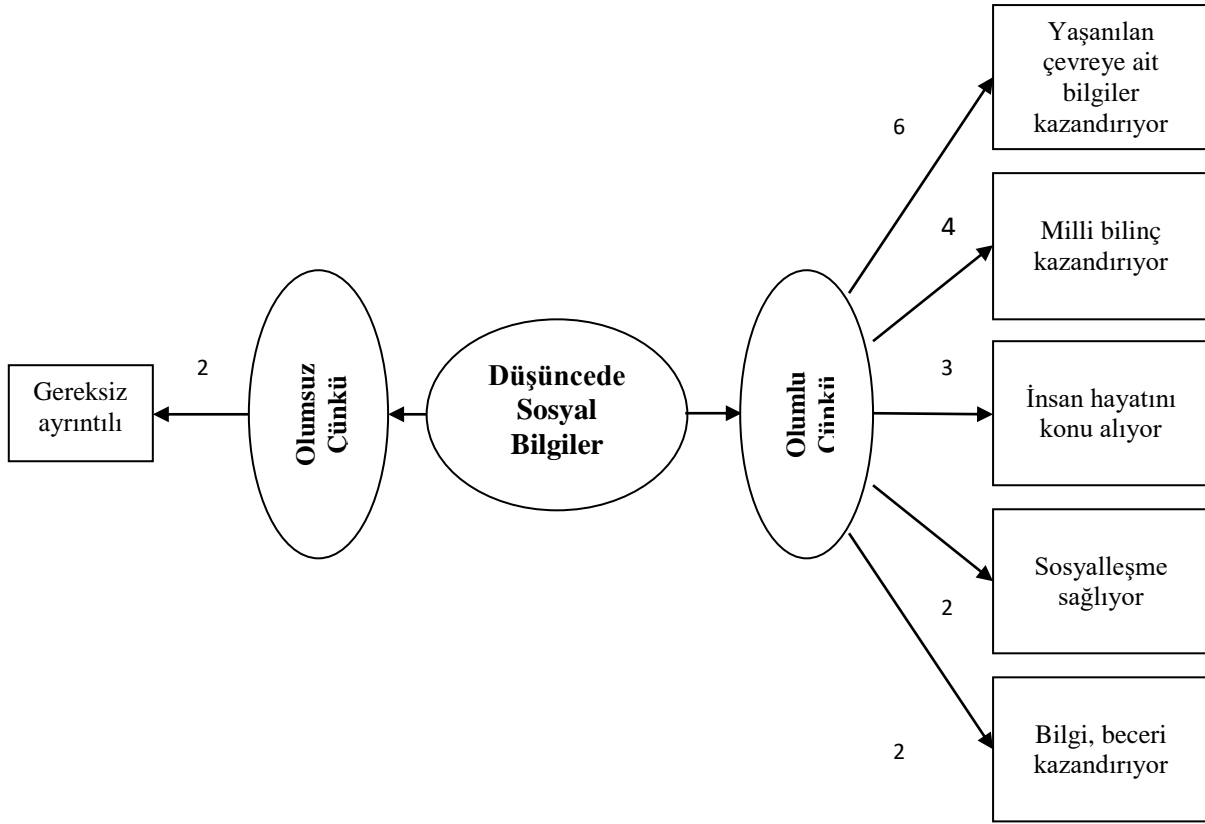
Bu araştırmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2010: 269) sosyal bilimler alanındaki nitel araştırmalar için sıklıkla kullanılan en önemli tekniklerden biri olan içerik analizini, insan davranışlarını üzerinde doğrudan olmayan yollarla çalışmaya imkân tanıyan ve belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik temaları ile özetlendiği sistematik bir teknik olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda yapılan içerik analizi üzerinden kodlara ve temalara ulaşılmış, ortaya çıkan bulguları desteklemek ve bulgular içinde ilgi çekici, farklı noktalara temas etmek için uygun yerlerde katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Doğrudan yapılan alıntılarda katılımcılar “V1, V2, V3.....V19 (veli)” kısaltması ve numaralarla temsil edilmiştir.

3. BULGULAR

Elde edilen verilerinden hareketle yapılan içerik analizi sonucunda, araştırmanın bulguları üç temel boyut altında toplanmaktadır. Bunlardan birincisi “*Düşüncede Sosyal Bilgiler*”, ikincisi “*Öğrenci Açısından Sosyal Bilgiler*” ve üçüncüsü “*Diğer Derslerin Yanında Sosyal Bilgiler*” dir. Araştırmanın bulgular kısmı raporlaştırılırken katılımcıların her bir soruya ilişkin ifade ettikleri görüşler, kodlamalar şeklinde bir araya getirilmiş ve kodlamalar ile kodlamalardan yola çıkarak oluşturulmuş olan kategoriler arasındaki ilişki şekiller halinde sunulmuştur. Her bir boyutla ilgili olan kategoriler ve o kategorileri oluşturan kodlamalar katılımcıların görüşlerinden aynen alıntılar yapılarak sunulmuştur. Aynen alıntılanarak yapılan sunumlarda katılımcılara kodlar (V4,-V12 vb.) verilmiştir.

Düşüncede Sosyal Bilgiler

Katılımcıların “*düşüncede sosyal bilgiler*” boyutuna ilişkin belirttikleri görüşler ve bunların ifade sıklıkları Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Veli Düşünceleri ve İfade Sıklıkları

Şekil 1’de katılımcıların, sosyal bilgiler dersine yönelik düşüncelerinin bir olumsuz beş olumlu toplam altı başlık halinde toplandığı görülmektedir. Derse ait olumsuz düşünce; dersin “*gereksiz ayrıntıları*” ele aldığına yönelikken; dersin öğrencilerin “*yaşadıkları çevreye ait bilgiler*”, “*milli bilinç*” ve “*bilgi, beceri*” kazandırması, ayrıca dersin “*insan hayatını konu alması*” ve “*sosyalleşme sağlaması*” gibi olumlu yanlarının varlığından söz edilmektedir.

Sosyal Bilgiler Dersine Ait Olumsuz Düşünce, Çünkü!

Gereksiz ayrıntı. Katılımcıların bir kısmı, sosyal bilgiler dersine yönelik olumsuz düşüncelere sahiptir. Bu olumsuzluğun nedeni olarak katılımcılar, sosyal bilgiler dersinin gereksiz ayrıntılara yer verdiğini düşünmektedirler. Bu durum katılımcıların; “*Sosyal bilgiler dersi öğrenciye her bölgenin bitki örtüsünden aldığı rüzgârın tipine kadar fazla ayrıntı verildiği için sıkıcıymış gibi gelebiliyor. Daha net ve ana başlıklar altında biraz sade olarak verilse daha verimli olur*” (V1) ve “*Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin zorlandığı, çok ayrıntılı bir ders. Tahtayı kullanmadan sadece sıkıcı bir şekilde anlatılıyor*” (V8) şeklindeki ifadeleri ile de genel olarak özetlenmektedir. Bu ifadeler birtakım katılımcılar tarafından sosyal bilgiler

dersinin gereksiz ayrıntılardan dolayı sıkıcı, istenmeyen bir ders olarak görüldüğü düşüncesini ortaya çıkmaktadır.

Sosyal Bilgiler Dersine Ait Olumlu Düşünce, Çünkü!

Yaşanılan çevreye ait bilgiler kazandırılıyor. Katılımcıların büyük çoğunluğunun sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu düşüncelere sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların, derse ilişkin olumlu düşüncelere sahip olması, öğrencilerin yaşadığı çevreye ait bilgileri kazandırmasından dolayıdır. Bu durum katılımcıların; “*Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin yaşadığı mekânı anlaması, ona aidiyet bağı ile bağlanması açısından son derece büyük öneme haizdir...Ülkesinin sahip olduğu tarihi ve coğrafi anlamı idrak etmeyen öğrencinin kanımca diğer yönlerinin gelişmesi de pek mümkün olmayacaktır.*”(V9), “*Çocukların yaşadıkları toplumu, dünyayı, iklimi, bitki örtüsünü öğrenip bilgi birikimini geliştireceği bir ders*”(V4)ve “*Sosyal Bilgiler dersini öğrencinin yaşamış olduğu coğrafyası ile ilgili olarak öğrenilmesi elzem olan bilgilerin öğretildiği bir ders olarak görüyorum. Çocuklarımızın yaşadığı coğrafyayı tanıması açısından oldukça faydalı görüyorum.*” (V12) şeklindeki ifadeleri ile de özetlenmektedir. Bu ifadelerden katılımcıların, sosyal bilgiler dersine karşı olumlu düşünceler beslemelerinin sebebi olarak, dersin öğrencilere yaşanılan çevredeki bilgileri tanıtır, onları kazandırmasıyla açıklanabilir.

Milli bilinç kazandırıyor. Sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu düşüncelere sahip olan katılımcıların bir kısmı, derse ilişkin olumlu düşüncelere sahip olmalarını, dersin öğrencilere milli bilinç kazandırmalarıyla açıklamışlardır. Bu durum katılımcıların; “*Milli dil ve milli tarih bilinci kazandırarak toplumda milli bilincin oluşmasını sağlar. Hem geçmiş hakkında bilgi sahibi olmamızı hem de geleceğimizi sağlam inşa etmemizi kolaylaştırır.*” (V6) ve “*Çocuklarımızın milletini tanıması, geçmişini bilmesi açısından oldukça faydalı görüyorum.*” (V12) şeklindeki ifadeleri ile özetlenmektedir. Bu ifadelerden katılımcıların, sosyal bilgiler dersine karşı olumlu düşüncelere haiz olmaları dersin, öğrencilere milli bilinci aşıyor olmasıyla açıklanabilir.

İnsan hayatını konu alıyor. Sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu anlamda düşünceye sahip olan katılımcıların bazıları, dersin insan hayatını konu almasından dolayı derse karşı olumlu düşüncelere sahip olduklarını belirtmektedirler. Bu durum katılımcıların; “*Sosyal bilgiler dersi insanları ve yaşamı konu alan bir derstir. Çok disiplinli özelliği ile bir tuvale benzetebiliriz.*” (V5) ve “*Kişilerin hayata hazırlanmasını ve yaşam becerilerinin gelişmesini sağlayan, zevkli eğlenceli bir derstir*” (V10) şeklindeki ifadeleri ile özetlenmektedir. Bu ifadelerden katılımcıların, sosyal bilgiler dersine yönelik karşı olumlu

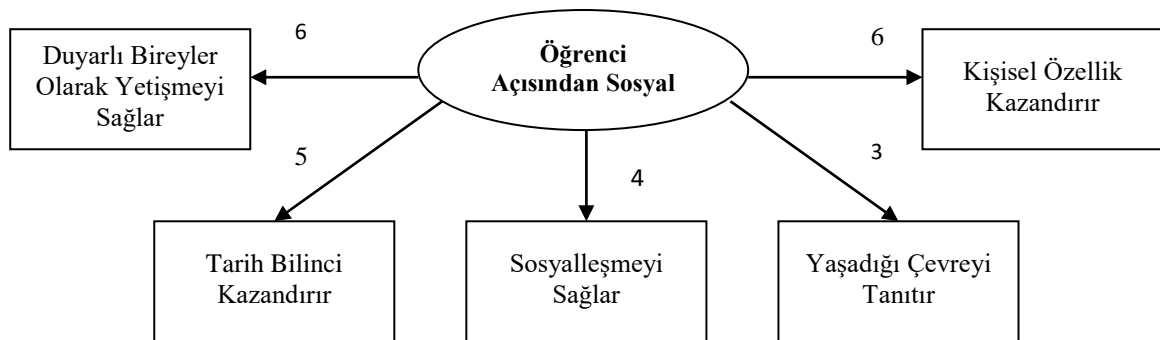
düşünceler oluşturmalarında, dersin insan hayatını konu alması ve insan hayatında önemli sayılabilecek ihtiyaçları öğrencilere öğretmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Sosyalleşme sağlıyor. Sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu düşünceleri olan katılımcıların bazıları, dersin öğrencilerin sosyalleşmesini sağladığından dolayı derse karşı olumlu düşünceler beslediğini belirtmektedirler. Bu durum katılımcıların; “*Adı üzerinde, sosyal bilgiler her şeyden önce öğrencinin sosyalleşmesi açısından önemlidir.*” (V6) ve “*Sosyal bilgiler öğrencileri toplumsal ve sosyal hayata hazırlayan, üretken ve çağa uygun vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan öğrenilmesi gereken önemli bir derstir*” (V14) şeklindeki ifadeleri ile özetlenmektedir. Bu ifadelerden katılımcıların, sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu düşünceler oluşturmalarını, öğrencilerin toplumsal hayatta sosyalleşmiş birer vatandaş olarak yetiştirmeyi amaçladığı ve bireyin sosyalleşmesine yardım ettiğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Bilgi, beceri kazandırıyor. Katılımcılardan sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu görüşe sahip katılımcıların bazıları, dersin öğrencilere bilgi ve beceri kazandırdığından dolayı ona karşı olumlu düşünceler beslediğini belirtmektedirler. Bu durum katılımcıların; “*Sosyal bilgilerin, kişinin toplumsal hayatta karşısına çıkabilecek sorunları aşmasında nasıl davranacağı ile ilgili bilgi ve becerileri kazandıran önemli bir ders olduğu kanaatindeyim.*” (V2) ve “*Öğrencilerin becerilerinin gelişmesini sağlayan bir derstir*” (V10) şeklindeki ifadeleri ile özetlenmektedir. Bu ifadelerden katılımcıların, sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu düşüncelere sahip olmaları, sosyal bilgiler dersinin öğrencilere bilgi ve beceri kazandıran önemli bir ders olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Öğrenci Açısından Sosyal Bilgiler

Katılımcıların “*öğrenci açısından sosyal bilgiler*” boyutuna ilişkin belirttikleri görüşler ve bunların ifade sıklıkları Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Sosyal Bilgiler Dersinin, Öğrenci Açısından Öneme İlişkin Veli Düşünceleri ve İfade Sıklıkları

Şekil 2’de katılımcıların, sosyal bilgiler dersinin öğrenci açısından ne gibi öneme sahip olduğuna yönelik düşüncelerinin beş başlık halinde toplandığı görülmektedir. Bunlar; öğrencilerin, “*duyarlı bireyler olarak yetişmeyi sağlar*”, “*kişisel özellik ve tarih bilinci kazandırır*”, “*sosyalleşmeyi sağlar*” ve “*yaşadığı çevreyi tanıtır*” şeklindedir.

Duyarlı bireyler olarak yetiştirmeyi sağlar. Katılımcıların çoğu, sosyal bilgiler dersinin, öğrencilerin duyarlı bireyler olarak yetişmelerinde onlara katkı sağladığını dile getirmektedirler. Bu durum katılımcıların; “*...Demokrasi hoşgörü vb. evrensel değerlerin kişiler ve toplumların gelişmesi için ne düzeyde önemli olduğunun anlaması ve vatan sevgisi gibi bir kısmını sayabildiğim değerlerin çocuğun karakter gelişimi açısından önem arz etmektedir.*” (V10) ve “*Toplumdaki düzenin sağlanmasında bilinç kazandırır. Haklarını ve sorumluluklarını öğrenmelerine, bunları hayata geçirmelerine yardımcı olur*” (V14) şeklindeki ifadeleri ile özetlenmektedir. Bu ifadeler katılımcıların, sosyal bilgiler dersi ile öğrencilerin duyarlı bireyler olarak yetişmelerinin desteklediği ve bu dersin öğrencilerin duyarlı bireyler haline gelmelerinde önemli bir araç olarak görüldüğü fikri, sosyal bilgiler dersinin toplumu oluşturan bireylerin duyarlı birer vatandaş olarak yetişmelerinde, sosyal bilgiler dersi konularının ne denli önemli olduğunu gözler önüne sermektedir.

Kişisel özellik kazandırır. Sosyal bilgiler dersinin, öğrencilere kişisel özellikler kazandırdığını belirten birçok katılımcı bu görüşlerini; “*...Sosyal Bilgiler dersinde işlenen konular spesifik konular olmayıp çocuklarımızın ilerde sahip oldukları meslek her ne olursa olsun hayatları boyunca kullanacakları, bilmeleri gerekli olan bilgileri içerdiğini düşünüyorum.*” (V12) ve “*Çocukların özgüveninin artmasında, bilgi ve becerilerinin gelişiminde önemli rol oynar. Düşünme ve araştırma konusunda olumlu etkiler sağlar*” (V14) şeklinde ifadelendirmektedirler. Bu ifadeler katılımcıların, sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin kişisel özellik kazanmalarına fayda sağladığını ve dersin, öğrencilerin toplum tarafından arzulanan kişisel özelliklere haiz, donanımlı bireylerin yetişmesinde ne denli önemli olduğunu belirtmesi açısından önemlidir.

Tarih bilinci kazandırır. Sosyal bilgiler dersinin, öğrencilere aynı zamanda tarih bilinci de kazandırdığı dile getiren birçok katılımcı bu görüşlerini; “*...Yaşadığı dünyayı tanıması, tarih bilincinin olması çocuğun akademik hayatına katkısı ve özgüveni artıracığını düşünüyorum.*” (V2) ve “*Öğrencinin geçmişini bilmesi hem geleceğinin şekillenmesinde gerekir hem de kültürlenmiş olur.*” (V3) şeklinde ifadelendirmektedirler. Bu ifadeler katılımcıların, sosyal bilgiler dersinin öğrencilere tarih bilinci kazandırmada fayda sağladığını ve dersin, tarihten ders olarak geleceğe yön veren bireylerden oluşan gelişmiş toplumların oluşmasında üstlendiği rolü belirtmesi açısından dikkate değerdir.

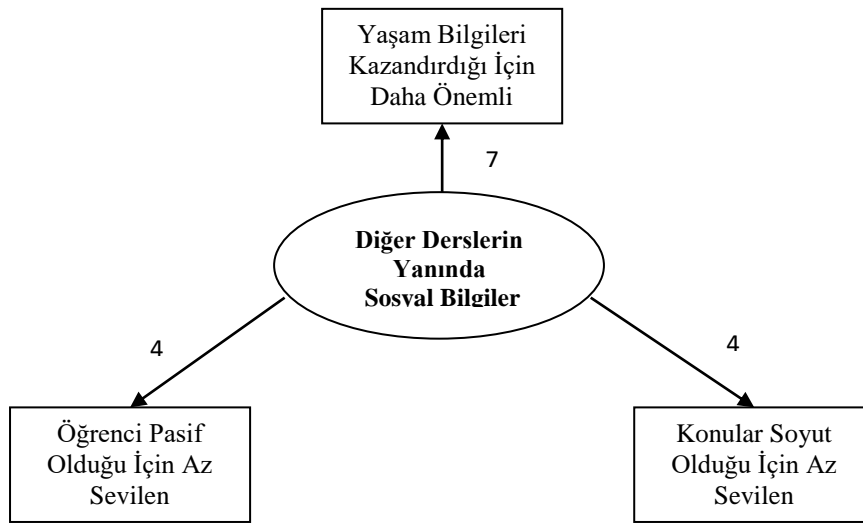
Sosyalleşmeyi sağlar. Sosyal bilgiler dersinin, öğrencilerin sosyalleşmesine de katkı

sağladığını dile getiren katılımcılar bu görüşlerini; “...Birey tek başına, sosyal ve toplumsal hayatın dışında olamayacağı için birlikte yaşamın getirdiği kuralları ve sorumlulukları bilmesi gerekir. Günlük yaşama katkısı bu nedenle önemlidir.” (V2) ve “Öğrencinin günlük yaşama dair kazanımlar sosyal bir süreçle elde edilebilir. Bu ise ancak okul yaşamında Sosyal Bilgiler dersinin yaratacağı öğretim yansımalarına bağlıdır.” (V9) şeklinde ifadelendirmektedirler. Bu ifadeler katılımcıların, sosyal bilgiler dersi ile öğrencilerin sosyalleşme namına bilgiler edineceğini ve dersin, toplumsal yaşamın gereği olarak, insan ilişkileri gelişmiş, diyalog kurabilen, iletişim becerileri ile donatılmış sosyal bir vatandaş yetiştirmede üstlendiği rolü belirtmesi açısından önemlidir.

Yaşadığı çevreyi tanıtır. Sosyal bilgiler dersinin, öğrencilerin yaşadıkları çevreyi tanıtmak gibi bir misyonunun olduğunu dile getiren katılımcılar bu görüşlerini; “...Öğrencinin yaşadığı coğrafyayı tanımasını sağlıyor. Ayrıca yaşadığı bölge (il, ilçe, kasaba, köy, vb.) dışında ilgisini çekecek başka bilgilere ulaşmasını sağlıyor.” (V1) ve “Çocuğun yaşadığı bölgeyi tanımasını, doğayı tanımasını, toplumların yaşayış biçimlerini bilmesini desteklediğini düşünüyorum.” (V4). Bu ifadeler katılımcıların, sosyal bilgiler dersi ile öğrencilerin yaşadıkları çevre hakkında bilgiler edineceğini ve dersin, öğrencilerin yaşadıkları çevreye hızlı bir şekilde uyum sağlamalarındaki, onların çevre hakkında bilgilenmelerindeki önemi belirtmesi açısından önemlidir.

Diğer Derslerin Yanında Sosyal Bilgiler

Katılımcıların “diğer derslerin yanında sosyal bilgiler” boyutuna ilişkin belirttikleri görüşler ve bunların ifade sıklıkları Şekil 3’de sunulmuştur.

Şekil 3. Diğer Derslerin Yanında, Sosyal Bilgiler Dersinin Nasıl Görüldüğüne İlişkin Veli düşünceleri ve İfade Sıklıkları

Şekil 3’de katılımcıların, diğer derslerin yanında sosyal bilgilere yönelik düşüncelerinin bir olumlu iki olumsuz toplam üç başlık halinde toplandığı görülmektedir. Olumlu düşünce; diğer derslerin yanında sosyal bilgileri “*yaşam bilgileri kazandırdığı için daha önemli*” bir ders olarak tanımlarken, olumsuz düşünceler ise “*öğrenci pasif ve konular soyut olduğu için az sevilen*” şeklindedir.

Yaşam bilgileri kazandırdığı için daha önemli. Katılımcıların birçoğu, diğer derslerin yanında sosyal bilgileri değerlendirirken olumlu düşünceler ortaya koymuşlardır. Bu durum sosyal bilgiler dersinin öğrencilere yaşam bilgileri kazandırmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum katılımcıların; “*Salt teoriye dayalı, günlük hayatta kullanım alanı bulunmayan ileri düzeyde belki lazım olacak derslerin yanında günün ve hayatın her anında işe yarar bilgiler vermesi açısından gerekli ve önemli buluyorum.*” (V7), “*Sınav endeksli olarak düşünüldüğünde etkisi matematik ve Türkçe derslerine göre daha az olduğu görülmekle birlikte günlük hayatta, sosyal bilgiler derslerinde yer alan temel konuların bilinmemesinin “cahil” tanımlamasına sebep olacak en bariz göstergelerden biri olacağını düşünmekteyim*” (V12) ve “*Özellikle bireyin temel yaşam unsurlarını merkeze alan nadir derslerden biridir. Ayrıca bu ders salt bilgi aktaran bir ders değil gerçek hayattan alınmış bilgilerin var olduğu, eğitim ve öğretimin iç içe geçtiği bir derstir.*” (V16) şeklindeki ifadeleri ile de özetlenmektedir. Bu ifadeler katılımcıların, diğer derslerin yanında -sınavlar açısından çok önemli olmamasına rağmen- sosyal bilgileri, öğrencilere yaşam becerileri kazandırdığı ve bireylerin yaşamları boyunca onlara gerekli olabilecek becerileri konu aldığı için daha önemli gördükleri ile açıklanabilir.

Öğrenci pasif olduğu için az sevilen. Katılımcıların birçoğu, diğer derslerin yanında sosyal bilgilere yönelik olumsuz düşünceler ortaya koymuşlardır. Bu durum sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin pasif durumda olduklarından kaynaklanmaktadır. Bu durum katılımcıların; “*Hayatın içinden, günlük yaşamdan bir ders olmalı bence. Materyal ağırlıklı, daha çocuklara hitap edecek tarzda yorumlanmalı. Bazen doğada bile işlenmeli.*” (V4) ve “*Daha zihinde kalıcı, öğrencilerin keyif alacağı şekilde yaşantularla aktif bir ders haline getirilirse, sözel bir ders zihniyetinden kurtulur.*” (V13) şeklindeki ifadeleri ile de özetlenmektedir. Bu ifadeler katılımcıların, diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersinin daha az sevilmesinin nedeni olarak dersin, öğrencileri yeteri kadar aktif kılmadığı için sıkıcı bir sözel ders olarak adlandırıldığı ile açıklanabilir.

Konular soyut olduğu için az sevilen. Diğer derslerin yanında sosyal bilgilere yönelik olumsuz düşünceler ortaya koyan katılımcılardan bazıları, dersin daha çok soyut konular içerdiği için az sevildiğini düşünmektedirler. Bu durum katılımcıların; “*Sosyal bilgiler dersini diğer derslere göre daha az seviyor gibi. Bunun sebebi olarak dersin soyut ifadeler ve*

anlatımlar içeriyor olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.” (V2) ve “Diğer derslerden ayrı olarak geçmiş ile ilgilendiği, soyutluklar taşıdığı için, bunun nedenini o yaştaki çocuklara mutlaka açıklanmalıdır. Diğer derslerden daha az sevdirildiğini düşünüyorum.” (V8) şeklindeki ifadeleri ile de özetlenmektedir. Bu ifadeler katılımcıların, diğer derslerin yanında sosyal bilgiler dersinin daha az sevilmesinin nedeni olarak dersin, soyutlukları barındırdığı ve anlatımlarında da bu soyutlukların somutlaştırılmamasından kaynaklı olumsuzluklar yaşandığı düşüncesiyle açıklanabilir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Ortaokul sosyal bilgiler dersinin öğrenci velileri tarafından ne anlam ifade ettiğinin belirlendiği bu çalışmada, velilerin görüşlerinden hareketle araştırmanın bulguları üç temel boyut altında toplanmıştır. Bunlar “düşüncede sosyal bilgiler”, “öğrenci açısından sosyal bilgiler” ve “diğer derslerin yanında sosyal bilgiler” dir.

Katılımcılar sosyal bilgiler dersinin sosyalleşmeyi sağlaması, bilgi, beceri kazandırması, duyarlı bireyler yetiştirilmesine aracı olması, kişilik gelişimine yarar sağlaması gibi özelliklerinden dolayı önemli bir ders olarak görmektedirler. Dersin bu özellikleri geliştirmesi Ayva (2010) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. Öğrenciler üzerinde yapılan çalışmada, aktif öğrenme yöntemine uygun işlenen sosyal bilgiler dersi sayesinde kendilerinin yorum yapma konusunda geliştirdiklerini, fikirlerini korkmadan ortaya koyabildiklerini, daha yaratıcı ve daha düzenli olduklarını, saygılı olamaya çalıştıklarını, özgüven, sorumluluk sahibi olduklarını dile getirmektedirler.

Bu durum ayrıca sosyal bilgiler dersinin sıradanlıktan uzak bir şekilde işlenmesi gerektiği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Çünkü bu araştırmanın bir sonucu da katılımcı grubunu oluşturan veliler tarafından, sosyal bilgiler dersinin, öğrencilerin pasif ve konuların soyut olmasından dolayı da az sevilen bir ders olarak görüldüğüdür. Bu durum, her ne kadar ders konuları soyut olsa da derste yapılacak öğrenciyi etkin kılacak aktivitelerle tersine çevrilebilir. Ayrıca ders konuları bağlamında yapılabilecek ders dışı etkinlikler de derse karşı olan ilgiyi artırabilir. Örneğin bazı araştırmacılar (Selanik-Ay ve Kurtdede-Fidan, 2014; Meydan ve Akkuş, 2014; Güleç ve Alkış, 2003; Ata, 2015; Çalışkan ve Çerkez, 2012; Çepni ve Aydın, 2015; Yılmaz ve Şeker, 2011) tarafından yapılan çalışmalarda ders dışı etkinliklerden biri olan müze gezilerinin sosyal bilgiler dersinde geçen bazı kavramların somutlaştırılmasına ve dersin daha ilgi çekici hale gelmesine imkân tanıyacağından bahsedilmektedir. Bu sonuçlar çerçevesinde sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin pasif olduğu,

sevimsiz bir ders olarak algılanmaması gerek ders içi gerekse ders dışı aktivitelerle öğrenciyi aktif tutmakla onun sürece dâhil edilmesiyle mümkündür denebilir.

Ayrıca araştırmanın sonucunda sosyal bilgiler dersinin gereksiz ayrıntılara yer veriyor olarak görülmesi katılımcılar tarafında eleştirilmektedir. Buna benzer bir durum Argon ve Kıyıcı (2012) tarafından yapılan çalışmada da bulunmaktadır. Çalışmada teknoloji ve tasarım dersinin öğrencilerin gelişimine olumlu yönde katkı sağladığı, buna karşılık programda gereğinden fazla ayrıntılandırılmanın olması ve kazanımların açık, anlaşılır olmaması eleştirilen yönlerden birisi olarak görülmektedir. Buradan hareketle öğretim programlarının gereksiz bilgilerden uzak, öğrencilere faydalı bilgiler içermesi ve açık anlaşılır olması gerektiği söylenebilir. Sosyal bilgiler öğretim programı (2018) baz alındığında, bu çalışmanın katılımcıları tarafından sosyal bilgilere yönelik yapılan bazı eleştirilerin ortadan kalkacağını söylemek yanlış olmaz. Çünkü hazırlanan 2018 sosyal bilgiler öğretim programını yaptıkları çalışmalarda; Sözen ve Ada (2018) son derece sade olduğu, Taş ve Kıroğlu (2018) ile Çakmak, Kaçar ve Arıkan (2017) açık ve anlaşılır hazırlandığını dile getirmektedirler.

Öte yandan araştırmanın bir başka sonucunda katılımcılar sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin yaşadıkları çevreye ait bilgilerin kazanmasında, milli bilinç oluşturmada etkili olduğunu dile getirerek dersin önemine dikkat çekmişlerdir. Bu durum Hersan ve Kabapınar (2008) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Sosyal bilgiler öğretim programının öğrenciye ne kazandırdığına ilişkin veli görüşlerine başvurularak yapılan çalışmada, katılımcılar program sayesinde öğrencilerin daha araştırmacı olduklarını, programın öğrencinin kişisel ve sosyal gelişimi üzerinde olumlu etki bıraktığını dile getirmektedirler.

Öğrencilerin bilgi, beceri ve değerlerin önemli bir kısmını aile büyüklerini gözleyerek ve onlarla geçirdikleri yaşantılar sonucunda kazandıkları (Ersoy, 2012) bilinmektedir. Bu bağlamda velilerin, öğrencilerin evde yaşadığı öğrenme yaşantılarının hem bir parçası hem de destekçisi olduğunu söylemek yanlış olmaz (Hersan ve Kabapınar, 2008). Bu bakımdan velilerin herhangi bir dersin birinci dereceden muhatabı olmamasına rağmen ona yönelik olumsuz görüş ve tutuma sahip olması, ders kazanımlarının birinci dereceden ilgilisi olan öğrencilerin derse karşı ön yargılı olmalarının önünü açabilir. Dolayısıyla bu durumun yaşanmaması sosyal bilgiler ders konularının öğretiminde soyut konuların olabildiğince somutlaştırılarak sunulması; bu süreçte gerek ders içi gerekse ders dışı etkinliklerle öğrencilerin aktif kılınması; öğretim programlarının gereksiz ayrıntılardan uzak tutularak hazırlanması bu araştırmanın önerisi olarak sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Argon, T. & Kıyıcı, C. (2012). İlköğretim kurumlarında ailelerin eğitim sürecine katılımlarına yönelik öğretmen görüşleri, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 80-95.
- Aktepe, V., Tahiroğlu, M., & Sargın, S. (2014). İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1), 259-272.
- Arpacı, M. (2014). İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersine yönelik velilerin tutumları (Diyarbakır örneği), *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(29), 159-184.
- Ata, B. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde müzeler, A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* (1. Baskı) içinde (s.171-187). Ankara: Pegem.
- Ayva, Ö. (2010). Sosyal bilgiler dersi öğrenme öğretme süreci ile ilgili öğrenci görüşleri, *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 11-13 November, Antalya/Turkey. <http://www.iconte.org/FileUpload/ks59689/File/58.pdf> adresinden 28 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Beldağ, A., Özdemir, Ü. & Nalçacı, A. (2017). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlerin kazandırılmasına ilişkin veli görüşleri, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 317-328.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çakmak, F. (2013). Velilerin lise din kültürü ve ahlak bilgisi dersi programına yönelik tutum ölçeği, *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 71-97.
- Çakmak, Z., Kaçar, T. & Arıkan, İ. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul sosyal bilgiler dersi taslak öğretim programına ilişkin görüşleri, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(54), 576-597.
- Çalışkan, H. & Çerkez, S. (2012). Sosyal bilgiler derslerindeki müzeyle eğitim uygulamalarının öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi, *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(1), 162-173.
- Çepni, O. & Aydın, F. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı okul ortamlarından yararlanılmasına ilişkin görüşleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 38, 25-39.
- Doğan, A., & Uğurlu, B. N. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenleri ile öğretmen adaylarının branşlarına yönelik mesleki tutumlarının karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 156-174.
- Ereş, F. (2010). Öğrenci - Veli - Okul Sözleşmesi üzerine bir araştırma, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(1), 5-24.
- Ersoy, A. F. (2012). Annelerin vatandaşlık algısı, çocuklarında vatandaşlık bilinci geliştirme uygulamaları ve karşılaştıkları sorunlar, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 2111-2124.
- Genç, S. Z. (2005). İlköğretim 1. kademe okul- aile işbirliği ile ilgili öğretmen ve veli görüşleri, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 227-243.
- Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmaya giriş*. A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu (Çev. Ed.). Ankara: Anı.
- Güleç, S. & Alkış, S. (2003). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin iletişimsel boyutu, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 63-78.
- Hatipoğlu, A. & Kavas, E. (2016). Veli yaklaşımlarının öğretmen performansına etkisi, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 1012-1034.
- Hersan, E. & Kabapınar, Y. (2008). Veli görüşlerine göre ilköğretim sosyal bilgiler programının öğrenciye etkileri, *Ege Eğitim Dergisi*, (9)1, 151-172.
- Kabapınar, Y. & Karakurt, F. (2016). Hakkari’de yapılandırmacı sosyal bilgiler dersi öğrenme ortamlarına ilişkin bir değerlendirme: Değişim kolay mı? *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(4), 1897-1918.
- Kay, O. & Halat, E. (2009). Yeni 2005 ilköğretim matematik öğretim programının veli görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi: Eğitim düzeyi, *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 133-150.
- Kılıç, D. & Bektaş, F. (2008). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı 18, 15-25.
- Meydan, A. & Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, 402-422.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2005a). *Sosyal Bilgiler 4.-5. Sınıf Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2005b). 3157 Sayılı Öğrenci - Veli - Okul Sözleşmesi, <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1971.pdf> adresinden 28 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2017). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Taslak (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*, Ankara. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686->

- SOSYAL%20B%20C4%B0LG%20C4%B0LER%20C3%96%20C4%99ERET%20C4%B0M%20PROGRAMI%20 pdf adresinden 28 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Selanik-Ay, T. & Kurtde-Fidan, N. (2014). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 69-89.
- Sözen, E. & Ada, S. (2018). 2005 ve 2018 4. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının (SBDÖP) karşılaştırılması, *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 6(1), 53-71.
- Taş, H. & Kiroğlu, K. (2018). 2017 ilköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı'nın öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi, *İlköğretim Online*, 17(2), 697-716.
- Toprakçı, E. & Gülmez, D. (2018). Velilerin penceresinden öğrencilerin eğitim hayatı (Anılar bağlamında nitel bir analiz). *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 253-275.
- Uçar, R. & İpek, C. (2006). İlköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin MEB hizmet içi eğitim uygulamalarına ilişkin görüşleri, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 34-53. http://efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_III/ucar_ipek.doc adresinden 29 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, K. & Şeker, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin müze gezilerine ve müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi, *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 3(9), 21-39.

EXTENDED ABSTRACT

Ministry of National Education started student, parent, and school agreement application in 2005 with a notice sent to primary and secondary education institutions. In the notice sent to schools the aim of agreement was defined as “a systematic arrangement required for self-actualization of individual, placing democracy culture at school, opening of school to public with its all facilities, involving expectations of parents and students to the system as well as for obtaining the relations between service producers and fields.” In the same text the aim of Student-Parent-School Agreement was stated as presenting a guide in subjects such as providing efficient participation of students and parents to school process, informing parents about how/what students learn and providing them to help students in evaluating their leisure time effectively, informing students and parents about school rules and general education policies, increasing utilization means by informing the parties about services and means of school, cooperating against physical and psychological violence in and out of school, keeping the communication channels between parties, placing the expectations of parties from each other on a stable base, forming the conditions that can increase individual potentials of parties as well as providing efficient participation of students and parents in evaluation period of school performance (MEB, 2005b).

Although the general of academic studies done regarding social sciences lesson are for how they are evaluated by participant groups such as the students of lesson, teacher candidates, teachers and academics, limited number of researches done to obtain thoughts of parents about social sciences lesson forms the starting point of this study. Within this scope the aim of this research is to reveal opinions of parents about social sciences lesson and the reasons of having negative attitudes against lesson if there is. The results of research are important in

terms of presenting of future curriculums of social sciences as well as providing a clue for teachers as educators of social sciences lesson.

With this agreement, Ministry of National Education lays various rights and responsibilities on school, family and students. These rights and responsibilities were listed in agreement and imposed obligation for each new registered student and his parent to approve this agreement. In accordance with this, the real aim is to provide participation of parents to management and training effectiveness, making parents in other words the family familiar to school and take responsibility.

In accordance with the aim of research the answers of the following questions were searched; 1-What do you think about Social Sciences lesson? 2- Do you think that Social Sciences lesson has contribution to the development of your child (academic life and daily life)? 3- How do you consider Social Sciences lesson by the side of other lessons at school?

This study which was done with the intention of obtaining what social sciences lesson in secondary school is meant to students' parents was designed in qualitative research paradigm and case study. 19 students' parents (15 women, 4 men) chosen from secondary schools in central districts of Ankara province during spring term of 2016-2017 academic year, form working group of research. In choosing of participants, convenience sampling method from purposeful sampling was used. On the purpose of collecting data of research, the studies done regarding suggestions, evaluations and problems about the subject, philosophy and historical development of lesson in literature were scanned and based upon these studies some questions were formed to be asked to parents.

In collection of data school principals and social teachers acquainted by researchers, were communicated via telephone at the day when participants of research and researchers were there. At this stage school principals and social sciences teachers informed parents shortly about the aim of research and asked them to come to school for a study. The days and hours determined according to feedbacks of parents were noted down by researches as participant interview day and hour. The researchers (1st researcher) got ready at the day and hour that participants stated and the interviews were done with participants in the room of principal or teachers. In analysis of datas obtained from this research, content analysis method was used.

As a result of content analysis based on obtained datas, the findings of research were collected under three main dimensions. The first one is "*Social Sciences in Idea*", the second one is "*Social Sciences in terms of Student*" and the third one "*Social Sciences by the side of Other Lessons*". As findings part of research was reported, the opinions of participants about each question were gathered as coding and the relation between coding and categories formed basing on coding were

presented as shapes. Categories regarding each dimension and coding formed these categories were presented by taking exact quotations from ideas of participants.

The participants consider Social sciences as an important lesson due to its properties of providing socializing, gaining knowledge and skill, being a mediator in rising up sensible individuals and benefitting personality development.

Also at the end of research, the participants criticized the consideration of social sciences lesson as giving unnecessary details.

On the other hand in another result of research, the participants attracted attention to the importance of lesson by mentioning the gaining knowledge of students about the surrounding they live in as well as its effectiveness in forming national consciousness.

Accordingly, presenting abstract subjects by objectifying in teaching of social sciences subjects, making students active both within or extracurricular activities during this period as well as preparing curriculum by keeping it off from unnecessary details can be presented as the suggestion of this research.